

**Výkladové stanovisko č. 18 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové
civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 14. února 2014
- k problematice nového (dalšího) rozhodnutí o svěřeni dítěte do zařízení
pro děti vyžadující okamžitou pomoc**

Dotčená ustanovení:

- § 971 odst. 2, § 972 odst. 1, § 973 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku („NOZ“)

Stanovisko:

Šestiměsíční doba stanovená v ustanovení § 971 odst. 2 NOZ se vztahuje na rozhodnutí vydaná soudem od 1. ledna 2014; tím není dotčena aplikace ustanovení § 973 NOZ.

Soud může, je-li to v důležitém zájmu dítěte, rozhodnout o svěřeni dítěte vyžadující okamžitou pomoc podle § 971 odst. 2 NOZ i do téhož zařízení opětně.

Odůvodnění:

NOZ v ustanovení § 971 odst. 2 stanoví, že: „v případě, že rodiče nemohou z vážných důvodů zabezpečit výchovu dětí na přechodnou dobu, svěří soud dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to na dobu nejdéle šest měsíců.“ Šestiměsíční dobu stanovenou v tomto ustanovení je možné počítat nejprve od 1. ledna 2014; protože v NOZ není pro tyto případy výslovně stanovena pravá zpětná účinnost, vztahuje se toto ustanovení pouze na rozhodnutí vydaná soudem od 1. ledna 2014. Pokud soud vydal rozhodnutí o svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc před 1. lednem 2014, tak v tomto rozhodnutí stanovená doba doběhne, a to s ohledem na přechodné ustanovení § 3036 NOZ, podle právní úpravy účinné do 31. prosince 2013.

Ustanovení § 971 odst. 2 NOZ stanovuje limit pro nejvýše přípustnou dobu, na kterou je možné dítě svěřit do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc; důvodem takového přístupu zákonodárce byl předpoklad, že dítě je svěřováno do zařízení sloužícího pouze ke krátkodobé péči o dítě. Tento přístup není nový, neboť již byl vyjádřen v § 46 odst. 3 ve spojení s odstavcem 2 zákona č. 94/1963 Sb., zákona o rodině, který pozbyl účinnosti ke dni 31. prosince 2013. Podle § 46 odst. 3 zákona o rodině: „ustanovení odstavce 2 se obdobně použije i na dobu trvání a prodlužování rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,“ přičemž odstavec 2 stanoví, že: „ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu 3 let. Ústavní výchovu lze před uplynutím 3 let od jejího nařízení prodloužit, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají. Trvání ústavní výchovy lze prodloužit opakovaně, vždy však nejdéle na dobu 3 let. Po dobu, než soud rozhodne o zrušení nebo o prodloužení ústavní výchovy, dítě zůstává v ústavní výchově, i když již uběhla doba dříve rozhodnutím soudu stanovená.“

Svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc tak bylo možné prodloužit, obdobně jako ústavní výchovu. NOZ rovněž tak umožňuje v § 972 odst. 1 NOZ ústavní výchovu prodloužit, a to nejdéle na dobu tří let, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají. Zákonodárce úpravu zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc systematicky zařadil do čtvrtého dílu, nazvaného „ústavní výchova“. Proto je možné se přiklonit k závěru, že ustanovení § 972 odst. 1 NOZ, podle něhož: *„ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu tří let. Ústavní výchovu lze před uplynutím tří let od jejího nařízení prodloužit, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají. Trvání ústavní výchovy lze prodloužit opakovaně, vždy však nejdéle na dobu tří let. Po dobu, než soud rozhodne o zrušení nebo o prodloužení ústavní výchovy, dítě zůstává v ústavní výchově, i když už uběhla doba dříve rozhodnutím soudu stanovená.“*, lze analogicky aplikovat na situaci stanovené v hypotéze ustanovení § 971 odst. 2 NOZ v tom směru, že původní rozhodnutí nebude prodloužováno, ale bude rozhodováno opětovně.

Ustanovení § 971 odst. 2 NOZ je též třeba vykládat v celém kontextu právní úpravy, jímž je naplnění zájmu dítěte; ten se projevuje kupř. v § 953 odst. 1 *in fine* NOZ (a dále přes ustanovení § 2 odst. 3 NOZ), podle něhož: *„rozhodnutí o svěření dítěte do péče musí být v souladu se zájmy dítěte.“* Zákon je v této oblasti však nutné vykládat v souladu s čl. 32 Listiny základních práv a svobod, kdy: *„Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.“*, jakož i s čl. 3 bodu 1 Úmluvy o právech dítěte, který zní: *„zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnymi orgány.“* Soud tak bude moci s ohledem na zájem dítěte rozhodnout o svěření dítěte vyžadující okamžitou pomoc podle § 971 odst. 2 NOZ i opětovně do téhož zařízení, bude-li to ovšem v důležitém zájmu dítěte. Může se např. jednat o případy, kdy o dalším osudu dítěte je již rozhodováno v soudním řízení, které doposud neskončilo (stabilita výchovného prostředí, přičemž je zřejmé, že pro dítě je hledáno náhradní rodinné prostředí, případně, že je patrné, že v dohledné době se bude moci dítě vrátit zpět do původní rodiny). Nové rozhodnutí o svěření dítěte do téhož zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc tak nemůže být obvyklým rozhodnutím, ale mělo by se týkat pouze ojedinělých, výjimečných případů. Podle dosavadní praxe se děti svěřovaly do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ještě před samotným meritorním rozhodnutím soudu, a to i déle než na dobu šesti měsíců. Bylo-li však soudem rozhodnuto o svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, je soud povinen nejméně jednou za šest měsíců přezkoumat a do rozhodnutí uvést, zda trvají důvody pro nařízení tohoto opatření, zejména zda není možné zajistit dítěti náhradní rodinnou péči (§ 973 NOZ).

Hlavní myšlenkou rodinného práva v oblasti svěření dítěte do péče jiné osoby bylo preferovat individuální péči o dítě před výchovou ústavní. Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu se ve svém stanovisku sp. zn. Cpjn 202/2010 ze dne 8. prosince 2010, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem R 31/2011, které je použitelné i na tuto aktuálně řešenou problematiku, snažilo porovnat českou judikaturu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a dospělo k závěru, že kolektivní výchova je až poslední variantou, která přichází v úvahu: *„rozdělení rodiny (a nařízení ústavní výchovy*

takovým opatřením nepochybně je) tak představuje až nejkrajnější opatření, které je možné přijmout – jak vyplývá z doslovného znění ustanovení § 46 odst. 2 zákona o rodině – jen jestliže výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí (svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče - § 45 zákona o rodině, svěřením dítěte do pěstounské péče - § 45a až § 45d zákona o rodině) nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní; takové opatření představuje nejradikálnější opatření, které lze uplatnit pouze v nejdůležitějších případech (srov. Havelka a ostatní proti ČR, § 59, Walla a Wallová proti ČR, § 73), a musí se tedy opírat o dostatečně závažné a pádné argumenty motivované zájmem dítěte.“

Toto stanovisko bylo podrobena odborné diskuzi a následně k němu dne 14. 2. 2014 vyjádřili souhlas členové Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy.

Členové jmenováni do Expertní skupiny jsou odborníky z řad akademické obce, členové Legislativní rady vlády, zástupci soudů a další právní autority. Činnost členů Expertní skupiny spočívá v konzultaci k doprovodné legislativě nového soukromého práva a také ve zpracování odborných stanovisek k některým interpretačním problémům.

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Komise pro aplikaci nové civilní legislativy vznikla v rámci projektu Nové soukromé právo (reg. č. CZ.1.04/4.1.00/80.00003) financovaného z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.